

עלון שבועי להפצת אור תורתם של הצדיקים האמתיים שוכני עפר, קדושים אשר בארץ המה, והתקשרות כנשמתם הטהורה

השבת - כה' אדר א' - הילולת

הגה"צ רבי אברהם גרשון מקיטוב זצוק"ל

(גיסו של הבעש"ט זי"ע"א)

מצבת קודשו - כפי שחודשה בשנת תשע"ח.

יום שישי הבעל"ט - ראש חודש אדר

הילולת הקדוש רבי רפאל עמנואל חי ריקי הי"ד זי"ע

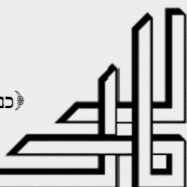
מזבזת קודשו - כפי שחודשה בשנת תשע"ח.

עשי"ק פי ויקהל - שבת שקלים תשפ"ב

בית מדרש לתורה, חסידות, עבודת המידות ואהבת ישראל - "יוסף אהבה" גיליון 13

כניסת שבת (באופק ירושלים): 17:19 | לנהגים 40 דק': 16:59 | צאת השבת: 18:11 | ר"ת: 18:50

יוצא לאור, מופץ, ומחולק לזכוי הרבים ע"י אגודת "יוסף אהבה" 054-844-3818

פרשת

תוכן עניינים

הילולת רבי אברהם גרשון מקיטוב זיע"א.....	ג
בימי הקלויז.....	ג
קשריו עם ר"י איבשיץ, וה'נודע ביהודה'.....	ג
אחת הסיבות לעלייתו לארץ ישראל.....	ג
קשריו עם הבעש"ט.....	ד
ארץ ישראל.....	ו
פגישתו עם 'אור החיים' הקדוש.....	ו
לא פגש הרה"ק מקיטוב את ה'אור החיים'.....	ח
יישוב הדברים.....	ט
בארץ הקודש.....	ט
צערו על חורבן בית מקדשנו.....	י
הילולת רבי רפאל עמנואל חי ריקי הי"ד זיע"א.....	יא
קיצור תולדות חייו.....	יא
הסמכה.....	יא
חכמת הקבלה.....	יב
נס ההצלה.....	יב
קדושתו ופרישתו.....	יב
ישיבת 'פאר ענוים'.....	יג
הוספת השם 'רפאל'.....	יג
ישיבת 'חברים מקשיבים'.....	יג
יציאתו לחו"ל.....	יג
ישיבת "כנסת ישראל".....	יד
פטירתו.....	יד

הילולת רבי אברהם גרשון מקיטוב זיע"א

קשריו עם ר"י איבשיץ, וה'נודע ביהודה'

הגאון הצדיק רבנו יהונתן איבשיץ³ זיע"א אמר עליו⁴ "הרב החסיד המפורסם מופלג בתורה ומקובל אלוהי".

הגאון רבי יחזקאל לנדא⁵ זיע"א – חברו מה'קלויז' מכנה אותו⁶ "מחמד עיני וחמדת לבי. בר פחתי ובריבי. חכים עדיף מנביא. ליש ולביא. ה"ה כבוד אהובי ידי נפשי וחביבי. אהוב למטה ונחמד למעלה, הרבני המופלא ומופלג בתורה וחסידות, לו עשר ידות, שושן סודות. החכם השלם והכולל נ"י פ"ה ע"ה כבוד מוהר"ר אברהם גרשון נרו יאיר עם כל אשר לו שלום"⁷.

אחת הסיבות לעלייתו לארץ ישראל

מעשה שהיה בעיר בראד [ברודי] שבו גר רבינו, שיצא שם רע על אישה אחת⁸, מנכבדות הקהילה. רב העיר הגאון רבי יעקב יוקב הורביץ זצ"ל חקר ודרש לעומק את העניין ומצא [ל"ע] שיש בחשדות אמת.

השבת (כה' אדר א') חל הילולת הגאון הצדיק רבי אברהם גרשון אשכנזי מקיטוב זצוק"ל זיע"א – גיסו של מרן הבעל שם טוב הקדוש זיע"א.

מקום הולדתו של הגה"צ רבי אברהם גרשון זיע"א, לא ברור¹, אם היה בעיירה קיטוב [על שמה נקרא] או בעיר ברודי. אביו רבי אפרים מברודי [שהיה דיין בעיר ברודי] היה נצר למשפחת רבנים גאונים וצדיקים, ועל רגליו עלה ונתעלה.

בימי ה'קלויז'

במהרה הפך רבנו אברהם גרשון זיע"א לאחד מחבריה החשובים של הקלויז בברודי [בו התרכזו גדולי תורה, ידועי שם] ונחשב בקרב חכמי דורו כמקובל וכגדול בתורה.

לפי פנקס ה'קלויז' שקטעים ממנו שרדו ונתגלו לפני מלחמת העולם הראשונה², הוא שימש כשליח ציבור של ימי החול בקלויז, הואיל והיה בעל קול ערב.

גרשון קוטבר ז"ל. ושוב מצאנו לגאון חיד"א בספרו 'פני דוד' שמביא חידוש בשמו, בכותבו (בפרשת ויחי). "ושמעתי משם הרב מהר"ר אברהם גרשון זלה"ה שפירש וגו'".

⁸ כנראה באלול תק"ד, באו ב' עדים לפני חכמי הקלויז הנודע, והעידו על פריצות חמורה (ראה 'באור החיים' שנת תשע"ד, הוצאת 'עוז והדר' עמ' 243)

¹ יש ספרים בהם מצאנו כך, ויש שמצאנו כך.

² והובאו ב'אינציקלופדיה לחסידות'. ח"א.

³ אודותיו עוד נאריך בס"ד בעלוני חודש אלול.

⁴ "לוחות העדות" עמ' 133.

⁵ גם אודות גאון זה עוד נדבר בס"ד בעלוני חודש אייר.

⁶ ראה בשו"ת "נודע ביהודה" (קמא, אבן העזר, סימנים ע"ג, ע"ד).

⁷ אגב, ראה לגאון בעל פרי מגדים (באורח חיים אשל

אברהם סימן תקסא) שמזכיר את רבנו בשם 'החסיד ר'

פרשת

ורבי אברהם גרשון נעמד אף הוא בשורה לקבל המלקויות, אלא שפתאום הגיע אליו גוי ותפסו בידו, וברח עמו עד לעיר מו"ב⁹ מקום מושב גיסו⁹ רבינו 'אור שבעת הימים' הבעש"ט הקדוש¹⁰.

הבעש"ט קדם את פניו ואמר לו, "אליהו הנביא בדמות גוי עמד לימינך להצילך. בזכות קידוש שם שמים שעשו הרבנים יצאה בת קול ופסקה שיעלו לגדולה. ה'נודע ביהודה' יעלה ויהיה רבה של העיר פראג. ה'מאיר נתיבים' יהיה רבה של העיר לבוב. ורבי אברהם גרשון יהיה מרא דארעא דישראל, מקום אשר איוותה נפשו לקבוע דירתו שם".

קשריו עם הבעש"ט

בס"ד זיכנו השי"ת להוציא בשנת תשע"ט את הקונטרס 'אורות'¹¹, ושם באחד הפרקים אודות מרן הבעש"ט, כתבנו כך:

בתקופה מסוימת מגיע רבנו [הבעש"ט] לעיר בראד [ברודי], שם הוא נעשה מלמד באחד ה'חידרים'. ושם מגלה את מעלתו, למדנותו וטהרתו רבי אפרים מבראד (אביו של רבי אברהם גרשון מקיטוב), והוא מציע לרבנו את ביתו לאשה. רבנו מסכים ובתנאי שההסכם

אבי האישה ובעלה [שהיה מקורבים לשלטונות] סירבו לקבל את דברי רב העיר והלכו ל'ערכאות' – בית משפט ששופט לפי חוקים של גויים והתלוננו על רב העיר שמוציא שם רע.

בית המשפט [של הגויים!] פסק שהרב שהוציא על האישה שם רע ישלם מאה אדומים זהב קנס או שיקבל מאה מלקות ברבים.

שלושת הרבנים גדולי עולם – רבנו אברהם גרשון זיע"א, רבי יחזקאל לנדא זיע"א בעל ה'נודע ביהודה' ורבי מאיר מרגליות בעל ה'מאיר נתיבים', רגזו מאוד על התנהגותם החצופה של האישה וקרוביה, הם התאזרו בגבורה והכריזו בבית הוועד, שהאישה הזאת עושה מעשים שלא יעשו, והתורה הקדושה לא תהא מוחלפת חלילה בדיני ערכאות.

דברי הרבנים התפרסמו ושלושתם נתפסו ונאסרו. הרה"ג רבי יחזקאל לנדא ה'נודע ביהודה' שילם את הקנס בסך מאה אדומים שהיה סכום עצום באותם הימים.

ה'מאיר נתיבים' שלא היה לו לשלם קיבל מאה מלקות ברבים.

⁹ על קשריהם ראה להלן.

¹⁰ כך הובאה בכמה ספרי ספורי צדיקים, ובגרסא אחרת הובא, שבכדי לחמוק מעונש השלטונות, ברחו הדיינים מבראד, והקלוז המפורסם שבת לזמן מה. [ראה עוד סביב נושא זה בשו"ת נודע ביהודה אה"ע סימנים ע"ב וע"ג. ראה גם בשו"ת רבינו חיים הכהן רפפורט אה"ע סימן ט'. ובסוף הספר ב'שאלת הכס' את תשובת רבי בעריש, בנו של הפני יהושע].

¹¹ המבאר בארוכה את הקשר של תורת הבעש"ט הקדוש, במשנת אור החיים הקדוש זיע"א. בכשלוש מאות עמודים. ועתה בס"ד, אחר שאולו כל הקונטרסים, אנו עמלים בס"ד להוציא מהדורה חדשה ומורחבת בצורת ספר, בעזרתו יתברך. ועוד חזון למועד.

שוב יוצא אל דרכו, ושוב, משהו משתבש. עד שנאלץ לשוב בבית רבנו הבעש"ט.

בשבת הלך אותו חכם, התפלל מנחה, ערבית וקבלת שבת, אך רבנו איננו. כששאל את הרבנית, ענתה כי הוא עתה בשדה. רק בשעה מאוחרת חזר רבנו והתנהג כאדם פשוט. בסעודה ביקש רבנו מאותו חכם שיאמר דברי תורה, לאחר כמה עניינים בפרשת השבוע הלכו לישון.

באמצע הלילה הקיץ האורח למראות אור גדול בקרבת תנור הבית. סבר האורח כי התנור בוער ורץ על מנת לכבותו, והנה הוא רואה כי לא עצים הם שבערים שם, אלא אור לא טבעי, ומיד מתעלף. כשמעירו רבנו הוא אומר לו, כי לא היה צריך להסתכל במה שלא הורשה. ובבוקר שוב יצא רבנו להתבודדותו, אך הפעם כשהחזר אמר את הקידוש בדביקות עצומה. לאחר שאמר האורח כמה דברי תורה, אמר לו רבנו כי "אני שמעתי אחרת". בסעודה שלישית כבר הפליג רבנו הבעש"ט בדברי תורה עמוקים מיוסדים על דברי קבלה, "רזין דאוריתא, אשר לא שמעתן אוזן מעולם" – כעדות אותו חכם לרבי גרשון מקיטוב. מני אז הפך רבי גרשון מקיטוב לתלמיד מובהק של רבנו כנודע.

כאמור יחסיו עם הבעש"ט בתחילת הדרך היו 'מורכבים', והוא אף נמנה על מתנגדי החסידות¹² שתחילה התנגד רבי גרשון מקיטוב לבעש"ט ולדרכו, ואף התנגד לנישואיו עם אחותו, חנה, אולם

ביניהם יישאר לעת עתה סודי, ובתוך ההסכם לא יוזכר דבר וחצי דבר ממעלת רבנו [הבעש"ט].

לאחר זמן קצר נפטר רבי אפרים, אז הגיע רבנו לבית המשפחה ההיא כששמר בידו. רבנו מגיע בבגדים נסים כאיכר ומראה לרבי גרשון את המכתב אשר בידו, כל ניסיונותיו של רבי גרשון להפטר מ'האיכר הגס' עולים בתוהו, ורבנו נושא את אשתו.

אך מהר מאד דואג רבי גרשון להרחיקם מסביבתו. כך מגיעים הזוג הצעיר לאחד הכפרים הסמוכים לקיטוב. שם רק אשתו מכירה במעלת בעלה, אשר רוב יומו עסוק הוא בהתבודדות, והם מתפרנסים על ידי מכירת טיט. ושוב עוברים הם ממקום למקום ואשת רבנו עוסקת במכירת משקאות, כאשר כל עבודת רבנו מוסתרת מעיני כל.

בגיל שלושים ושש, מתחיל הבעש"ט להתגלות בעולם. מסופר כי אחד מבני חבורתו של רבי גרשון מקיטוב (גיס רבנו) נזדמן לכפר בו שהה רבנו. רבנו מקבלו ומארחו בביתו בכבוד גדול, אך לאחר שהלה סועד הוא פונה אל רבנו באומרו, "ישראל תבין לי את הסוסים שאצא לדרכי". אך רבנו מפציר בו שיישאר לשבת. הלה צוחק ממנו – כי אותו היום, יום שלישי בשבוע היה – נוסע אותו חכם כבדת דרך ופתאום נשבר לו גלגל העגלה. הוא חוזר על מנת לתקנו,

¹² כמבואר בספר "שבחי הבעש"ט".

פרשת

נענה רבי חיים ואמר, "ידעתיו וישראל שמו". עוד סיפר, כי הרה"ק מקיטוב ראה את תלמידי האור החיים, והכיר באחד מהם שאינו הגון. על זה שאל את 'אור החיים' מדוע הוא מקרבו, וענה לו 'אור החיים' הקדוש "כך היא דרכנו לקרב את הרחוקים".

בנוסף שונה סיפר הרה"ק רבי משה מקאברין זיע"א, כי כשנסע הרה"ק מקיטוב לארץ ישראל, אמר לו הבעש"ט שימסור פריסת שלום ל'אור החיים'. ואם יראה שאינו מכיר, יוסיף ויגיד לו, ש[הבעש"ט] ראהו בהיכל משיח כשהוא יושב ומעיין בספרו 'אור החיים' ובכך יהא לו סימן.

בבוא הרה"ק מקיטוב ראה שבישיבתו של רבנו נמצאים גם תלמידים שפשטותם ניכרת עליהם ונשמותיהם נמוכות, ואולי יש בהם גם כאלו שאינם מהוגנים. התפלל הרה"ק מקיטוב על כך, אך לא שאל מאומה. רק ניגש אל 'אור החיים', ואמר לו שלום. כששאלו 'אור החיים' מהיכן הוא, והשיב לו שהוא ממדינת פולין. אמר לו 'אור החיים', "שוב אלי למחרת ונשוחח". למחרת הקדים 'אור החיים' ואמר לו "ראיתי את

לאחר "התגלות הבעש"ט" כצדיק וגאון וכבעל מופתים, דבק בו ובדרכיו והפך לתלמידו המובהק ולידידו הקרוב. ובשלב מסוים אף עבר למזיבו' כדי לשמש מורה ומחנך לבנו של הבעש"ט – רבי צבי. השפעתו החינוכית עליו נמשכה גם לאחר עלייתו לארץ ישראל באמצעות חילופי מכתבים.

ארץ ישראל

ישנם כמה גרסאות ומעשים¹³ בטעם נסיעתו

של רבי אברהם גרשון זיע"א לארץ ישראל¹⁴, ואף בתאריכים אנו מוצאים סתירות. אך לתועלת הקורא, ומחמת כבוד הגאונים שסיפרו את הדברים, נביאם כהווייתם, והבוחר יבחר¹⁵.

פגישתו עם 'אור החיים' הקדוש

סיפר הרה"ק רבי יצחק מנעשכיו זיע"א¹⁶, שהבעש"ט הקדוש, שלח את גיסו רבי גרשון זיע"א, לארץ ישראל, בין היתר על מנת להיפגש עם רבי חיים בן עטר זיע"א, בעל 'אור החיים' הקדוש. וכשפגש רבי גרשון את 'אור החיים' הקדוש, סיפר לו רבי גרשון אודות גיסו [הבעש"ט],

להפיץ תורת החסידות בארץ ישראל. או על מנת לפגוש את רבי חיים בן עטר זיע"א, כיבואר להלן.

¹⁵ והן אמת כי אפשר ליישב כל הדברים כאמת, ושרבי גרשון עלה פעמיים לארץ ישראל, בשנת תק"ב (אז התגורר בצפת) ושוב בשנת תק"ז (אז ישב תחילה בעיר חברון).

¹⁶ ראה ספר "זכרון טוב" לתולדות הרה"ק מנעשכיו (מוצש"ק בעלותך אור ל"ג סיון תרכ"ז). והוב"ד בספר "נר המערבי" עמ' שכו.

¹³ לצורך כתיבת חלק זה במאמרנו, שלושה ספרים נפתחו לפנינו, ומשמם בארה, והדגשנו זאת כאן, כי לא הבאנו את הדברים בסגנון ובסדר שהובאו שם. ואלו הם "אנציקלופדיה לחסידות" (מוסד הרב קוק. תשס"ה) "נר המערבי" (מכון להוצאת ספרי אור החיים הקדוש. תשע"ג), "באור החיים" (עוז והדר. תשע"ד).¹⁴ וכנ"ל שהיה זה מפני שברח מהשלטונות לאחר מעשה עם אותה אשה. ויש אומרים שנשלח ע"י הבעש"ט

ושנה. ומשהשיב לו "הן", התיר לו להצטרף לתלמידיו.

לאחר כשבוע שהיה הרה"ק מקיטוב בישיבה, ניסה להבין מהתלמידים אם הם מכירים את ישיבתו הנסתרת של 'אור החיים', אך הם לא ידעו [או לא רצו] לענות לו על זה. בראותו כך, ניגש בעצמו אל 'אור החיים' וביקש להימנות בין תלמידיו בישיבה ללימוד הנסתר. התפלא 'אור החיים' ואמר לו, מהיכן הוא יודע על ישיבה זו. ענה לו הרה"ק מקיטוב, "גיס רבי ישראל בעל שם, הוא אשר גילה לי". "איני מכירו" אמר לו 'אור החיים'. ואף על פי כן, מאחר וה'אור החיים' תהה על קנקנו באותם ימים, והבין כי הוא ראוי מצד עצמו להיות בישיבה ומוכשר הוא לכך, התיר לו.

כשהגיע הרה"ק מקיטוב אל הישיבה ביומו הרביעי, לא התיר לו שוב שומר הפתח להיכנס באומרו "רבנו הורה שלא יכניסוך יותר, יען שלא שמשת תלמידי חכמים בפועל". גבוך הרה"ק מקיטוב ומיד גמר בדעתו ללכת ולשמש את רבנו 'אור החיים'. והיות והספיק להיוודע כי 'אור החיים' מקפיד להחליף את בגדיו בכל עת שהוא יוצא לצרכיו, המתין לו עד שילך, ואז הודרו ליטול את הבגדים שהיו מיוחדים לאותה שעה, והגישם לו. 'אור החיים' לא אמר לו דבר, רק אמר לשומר הפתח שיתיר לו להיכנס.

רבכם שבמדינת פולין והוא חכם גדול". וכשסח לו רבי גרשון אודות מה שאמר לו הבעש"ט, שהוא רואהו בהיכלו של משיח. ענה לו 'אור החיים', "לא ידעתי איזה טובה עשה לי בזה שנודע לו ממני" והוסיף, "ראיתי את הס"ט שהוא ניצב ורגלו אחת על מדינת פולין והשניה על העולם כולו", דהיינו שיושבי פולין זקוקים לרחמי שמים, כי הסטרא אחרא מתאמצת במלחמתה בהם [ככל הנראה מחמת תחילת התפשטות תורת הבעש"ט זיע"א]. ואז אמר לו 'אור החיים' הקדוש, "ואל תתמה על דרכי, כך היא דרכנו לקרב הרחוקים, ולהוציא יקר מזולל".

ובנוסף נפוץ אחר סופר¹⁷, שקודם בואו של רבי אברהם גרשון לארץ ישראל, אמר לו גיסו הבעש"ט, שלא יגלה ל'אור החיים' מיהו, עד שהוא מעצמו יעמוד על טיבו. ועוד אמר לו, כי ל'אור החיים' הקדוש, ישנם ב' ישיבות, אחת לנגלה ואחת לנסתר. ועליו להשתדל מאוד להיכנס בשעריה של הישיבה הנסתרת.

בבוא הרה"ק מקיטוב לירושלים, ביקש להיכנס אל הישיבה של רבנו, אך התלמידים לא הניחוהו להיכנס עד שיקבל רשות מרבי חיים בן עטר. סר הרה"ק מקיטוב לביתו של 'אור החיים' וביקש להיכנס לישיבתו. ששאלו 'אור החיים', מי הוא ומהיכן הוא. ענה כי הוא מארץ פולין, וחפץ הוא ללמוד אצל 'אור החיים'. שאלו 'אור החיים' אם קרא

¹⁷ בשם הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשורטקוב זיע"א.

פרשת

אותה נסיעה של הבעש"ט שניסה להגיע לארץ ישראל, ועבר עליו מה שעבר. ואכמ"ל.

לא פגש הרה"ק מקיטוב את ה'אור החיים'

עד כאן גרסא ראשונה להשתלשלות העניינים. אך בעל 'כלי חמדה'¹⁸ עמד בכמה סתירות על מסורות זו. האחד, שה'אור החיים' הקדוש הגיע לארץ ישראל בשנת תק"ב, ולירושלים בשנת תק"ג [ובאותה שנה גם נפטר]. ואילו הגה"ק מקיטוב עוד שהה בברודי בשנת תק"ד¹⁹.

יתרה מזו נתגלתה איגרת ששלח הרה"ק מקיטוב לבעל שם טוב הקדוש בשנת תק"ח או תק"י, בה תיאר במפורט את נסיעתו לארץ ישראל. בין היתר נכתב שם:

"אהובי גיס, אדכרנא מילתא, כד הוינא במדורך קודש, אמרת לי פעם אחת, שראית במראה שבא חכם לירושלים תובב"א ממדינת מערב, והוא ניצוץ של משיח רק שהוא עצמו אינו יודע, והוא חכם גדול בנגלה ובנסתר ובעל בכי. ואח"כ אמרת לי, שאין אתה רואה אותו, ואמרת שכמדומה לך שהלך לעולמו. וכשבאתי לכאן, חקרתי אחר דבר זה, וספרו לי מזה האיש פלאי פלאות, והיה

לאחר שלושה ימים שוב חזר המעשה על עצמו, ולא התיר לו שומר הפתח להיכנס, רק שהפעם לא נתן לו טעם לדבר.

מיד הלך הרה"ק מקיטוב אל ביתו של ה'אור החיים' הקדוש, ושאל אותו מדוע אינו מניחו להיכנס לישיבה. מייד נזף בו ה'אור החיים' ואמר לו "מדוע לא אמרת לי 'טוב?'". לא הבין הרה"ק מקיטוב את כוונתו. אז הסביר לו ה'אור החיים', כי כאשר אמר לו שהוא גיסו של "רבי ישראל בעל שם" לא אמר "בעל שם טוב" לכן לא הכירו ולא ידעו. "אם היית אומר שגיסך הוא 'רבי ישראל בעל שם טוב', הייתי נוהג כך כבוד גדול, כי אותו הנני מכיר מעולמות העליונים"

ובספר נתיב מצוותיך (א', ט') לנה"ק מקאמארה זיע"א, הובא, שהבעש"ט שלח את גיסו שישאל את ה'אור החיים' הקדוש, אם אפשר שיסע [הבעש"ט] לירושלים ויתראה עם הקדוש פנים אל פנים. והשיב [ה'אור החיים'] שיעיין [הבעש"ט] ויכתוב לו אם בעת שרואה את צלם דמות תבניתו [של ה'אור החיים'] בעולמות העליונים, אם רואה את כל איבריו ודיוקנו אם לאו. והשיב הבעש"ט הקדוש שאינו רואה את עקביו. אמר לו ה'אור החיים' הקדוש, שלא יטריח את עצמו, כי לחינם יהיה טרחתו [כי לא יצליח]. אך האיגרת לא הגיעה לבעש"ט, והוא מסר נפשו ויצא לארץ ישראל, אף שמן השמים מסרו לו שלא יסע. [וזהו

מקיטוב היה בסוף שנת תק"ג בברודי, ובתחילת תק"ד בקושטא ורק מאוחר יותר עלה ארצה.

¹⁸ החסיד רבי מאיר דן פולנצקי זצ"ל.

¹⁹ כמוכח מתשובת ה'נודע ביהודע' הנ"ל שנשלחה אליו [אודות אותה אשה]. ולכל הפחות שרבי אברהם גרשון

מקיטוב נסע פעמים לארץ ישראל. בפעם הראשונה נסע בשנת תק"ב והתיישב בצפת, ובאותה התקופה שהה האור החיים הקדוש בגליל, ושם נפגשו שניהם. לאחר זמן נסע הרה"ק מקיטוב לקושטא שם שהה שנים אחדות, ועלה לארץ ישראל שנית בשנת תק"ז, כשבתחילה התיישב בחברון וממנה לעיר הקודש ירושלים. וכמו שהקדמנו, הבוחר יבחר, ונעצור לעת עתה בעניין זה ואף שיש עוד הרבה להאריך בו. אך מקום הגיליון דוחק

בארץ הקודש

כנ"ל בשנת תק"ז יצא הרה"ק מקיטוב אל ארץ ישראל, ובדרכו עבר דרך קושטא (שבתורקיה) ונתקבל שם בחיבה וכבוד גדול.

בהגיעו לארץ ישראל התיישב עם משפחתו בחברון, ונתחבב על תושביה. מדי פעם היה עולה לירושלים לבקר במקומות הקדושים.

אנשי העדה האשכנזית בירושלים הפצירו בו לשבת בתוכם, וביקשו למנותו רב ומנהיג להם. בתחילה סירב להם, עד שנכנע ללחצים. "גם חכמי הספרדים הפצירו בי שאשב בירושלים שמצאתי חן גדול בעיניהם, ובפרט רבי אברהם רייזילס

חסיד גדול וחרף ובקי בנגלה ובנסתר, והיו כל חכמי ירושלים בפניו כקוף בפני אדם, וסיפרו בשבחיו גוזמא, ובא לירושלים עם כמה תלמידים וחכמים גדולים, בקיצור היה הרבה קדישא ופרישא, ובעונות הרבים לא האריך ימים בירושלים כי אם שנה אחת, וחיי למר שבק זה כמו ד' שנים, בזה הזמן ממש שאמרת לי, וספרתי לחכמים דברך מה שאמרת עליו ונבחלו משמוע".

ולמרות ששמו של האור החיים הקדוש לא מוזכר באגרת²⁰, היו מי שרצו להביא ראיה ברורה שלכאורה הרה"ק מקיטוב לא פגש את רבי חיים בן עמר זיע"א.

יישוב הדברים

כשהוצגו צדדי הראיות לפני הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א בעל הישומר אמונים, טען, כי הרה"ק מקיטוב התייחס במכתבו לצדיק אחר, ולא לאור החיים, אותו הוא פגש כמה שנים קודם לכן – ובוודאי שאין בכך כדי לסתור את אשר מקובל בידינו מפייה ומפי כתבם של צדיקים בדורות הקודמים.

מכל הנ"ל עד כאן, רבים וטובים הם האומרים²¹, כי יתכן שהרה"ק

²¹ ראה גם בספר 'דור דעה' מהדורה חדשה עמ' 86 והלאה. ובספר "תולדות חכמי ירושלים" ח"ג פ"א ופ"ב. וב'תולדות רבנו חיים בן עטר' מהרה"ג ראובן מרגליות. עמוד מז, ועמוד סה.

²⁰ כך ברוב ככל הספרים שהביאו ממכתב זה. למעט ב'אינציקלופדיה החסידית' הביא נוסח המכתב שכתוב בו, "ושמו רבי חיים בן עטר". נראה שבחר לו נוסח זה, כי שם הביא בפשטות שבשנת תק"ז החל רבי אברהם גרשון את דרכו לא"י מבלי חולקים. וראה שם.

פרשת

המוסלמים והנוצרים בעוד בית מקדשנו חרב. את הרגשתו תיאר במכתב ששלח לגיסו, הבעש"ט.²²

"כי ראיתי כתב מארץ הקדושה מ"ש [מה שכתב] החסיד מוה"ר גרשון נ"י לגיסו המפורסם בעל שם טוב מוה"ר ישראל ה"י וז"ל [וזה לשונו]: ואני בבואי לעיר הקדש ירושלים, וראיתי שמבונה מכל טוב, נפילתי על אפי ובכיתי ואמרתי, את ירושלים נמשלת כאלמנה, היאך לבשת בגדי אלמנותך, בגדים נאים, הלואי שראיתי בחורבנה".

גם הגאון רבי יוסף תאומים בספרו "פרי מגדים", מזכיר את האיגרת בפירושו על השולחן ערוך²³ ומבאר אותה: "ושמעתי מאדוני אבי הרב ז"ל²⁴ שאמר כמדומה בשם החסיד ר' גרשון קוטובר ז"ל שבא לירושלים וראה בשלוחת עמים יושבים בה ובכה ואמר שזה שאומרים בראותו כל עיר ירושלים של מטה] על תלה בנויה ועיר ה' מושפלת ירושלים של מעלה כו' שם ניכר החורבן ודוממים".

רבי גרשון נפטר בירושלים בשנת תקכ"א ונטמן בהר הזיתים בירושלים. לאחר מלחמת 'ששת הימים' התגלה מצבתו עליה נכתב: "מצבת מהר"ר אברהם גרשון אשכנזי זלה"ה כ"ה לח' אדר א' שנת התקכ"א". בשנת תשע"ח שופצה המצבה.

הרב דק"ק קושטא שהלך עמי על הספינה הפציר בי" (כך הוא כותב לגיסו הבעש"ט באחת האיגרות).

בעבור שש שנות ישיבה בחברון, עבר בשנת תקי"ג לישיבת קבע בירושלים.

כל ימי שבתו בארץ הקודש החליף מכתבים עם גיסו הבעש"ט וגם רבי משה חיים אפרים מסדילקוב, נכד הבעש"ט, מעיד בספרו "דגל מחנה אפרים" (בראשית, ובלק) כי ראה חילופי מכתבים אלו.

רבי אברהם גרשון מקיטוב השתדל להפיץ ולפרסם את תורת הבעל שם טוב הקדוש ושיטתו, והצליח לרכוש לה חסידים רבים. וכך הוא כותב באחת האגרות לגיסו, "שמך כבר נודע בשערי ירושלים והחכמים שבכאן בקשו ממני שאכתוב לך ואזורך שתבוא לכאן לקבוע דירה, ותאבים לראות פניך".

צערו על חורבן בית מקדשנו

גם בענייני הקהילה השתדלו מאוד רבי אברהם גרשון ובניו, ובר"ח אייר תקי"ז שיגר מכתב לראשי קהילת מיץ בבקשת עזרה ליהודי ירושלים [על המכתב חתומים הוא ובנו רבי יקר].

רבנו בכה והצטער עמוקות בראותו את כל המבנים הרבים והמפוארים שהקימו

²⁴ הוא הגאון רבי מאיר תאומים זיע"א בעל ספר 'מאירת עינים' הנ"ל.

²² כמו שהובא ב'מאירת עינים', הפטרת נח כט:.

²³ אורח חיים, סימן תקס"א

הילולת רבי רפאל עמנואל חי ריקי הי"ד זיע"א

עבר לונציה, גם שם התפרנס כמלמד עד שחלה ותלמידיו התפזרו. אחר כך נקרא לעיר טריאסט לשמש שם כמלמד. בתור מורה, כדי להמחיש לתלמידים בלימוד המקרא את מלאכת המשכן וכליו הוא יצר דגם מקרמון של המשכן וכליו. בעקבות זאת הוא כתב את ספרו "מעשה חשב" לבאר את מלאכת המשכן בסגנון של משניות עם פירוש.

הסמכה

אחר תקופה שב לעיר גוריציה בשנת תע"ז, שם חיבר את ספרו "חושב מחשבות" – חידושים על תנ"ך וש"ס בדרך אגדה. בעת ההיא אף נסמך לרבנות על ידי הג"מ הלל אשכנזי שהיה האב"ד קאנאו. ונכתב לו בהסמכה שיש לו רשות לדון בדיני ממונות ובכל העניינים, וראוי לחקור בנגלה ובנסתר ולית דימחה בידה, ובכח הרבנים הגאונים מפולניא ואשכנז ומצרים פשע ולא דלטור אני כי אם מגיד דבר אמת לאמתו.

השבוע ביום שישי – ראש חודש אדר. יחול יום הילולת הצדיק, הגאון המקובל רבי רפאל עמנואל חי ריקי הי"ד זיע"א.

קיצור תולדות חייו

הגאון המקובל רבי עמנואל חי ריקי הי"ד נולד לאביו ר' אברהם, ואמו מרת ומרים בשנת תמ"ז לאלף השישי ביום ט"ו תמוז²⁵, בעיר פירארא שבאיטליה. ובעודו תינוק עברה משפחתו לרוויגו, עיר מולדת אמו. בגיל שש התייתם מאביו, ודודו אחי אמו הרב ידידיה רבינו, פרנס את המשפחה וגידל את הילדים. כשהיה בן י"ט נפטר דודו, ומאז, כדי להתפרנס, החל לנדוד על מנת להתפרנס כמלמד.

בנדודיו עבר בערים גוריציה ופירנצה ושם נשא את אשתו מרים. מחמת דעתו שאשכנזים לא צריכים להניח תפילין בימי חול המועד גם אם הם נמצאים בקהילה ספרדית. הוצרך לעזוב את גוריציה, כי לא אוו שמעו לו²⁶. משם

²⁵ "ארוי הלבנון" ע"פ דברי רבנו עצמו בהקדמה לספרו "הון עשיר".

²⁶ וכך כותב רבנו בספרו "חושב מחשבות" וב'אדרת אליהו' – על פי הדברים האלה אמרתי אני בלבי שטוב הדבר אשר אני עושה לחפש אחר שורש העניין הזה של הנחת תפילין בחול המועד, דקדושת היום עצמו נקרא תפילין דמרי עלמא כדאיתא בזהר שיר השירים על הפסוק "לריח שמניך טובים", ולראות האם יש לו תקומה אליבא דהלכתא, כי שמא אזכה ואטול חלקי בו

וינסגו דברי באוזני האנשים שלמים האוהבים האמת ומקבלים אותו מכל אדם בין גדול בין קטן, כי האותיות מחכימות והם המה המדברות ואת האמת אתם מראות וזה החילי לעשות. ומסיים רבנו תשובתו שם בזה"ל, הארכתני כל כך בענין זה של תפילין דחול המועד על כי מעשה בא לידי אשר עליו חם ליבי בקרבי ובהגיגי תבער אש לדבר בלשוני המדבק מלקוחי. אבל ידי שמתו למו פי שלא אחטא בלשוני, כי ברוב דברים חדל פשע ולא דלטור אני כי אם מגיד דבר אמת לאמתו.

פרשת

ספריו. לאחר מכן יצא למכור את ספריו בערים המרכזיות באותה תקופה – איזמיר, סלוניקי, קושטא, אמסטרדם ולונדון.

לאחר מכן החליט לחזור לארץ ישראל, וברוך התעכב כשנתיים בארם צובא, שם סחר בסחורות ששלחו לו מליוורנו. לאחר שצבר די בשביל פרנסתו, עלה לארץ ישראל והשתכן בירושלים.

קשרי ידידות והערכה הדדיים היו לו עם בן דודו רבי יוסף אירגס שנתן הסכמה לספרו "הון עשיר", והוא נתן הסכמה לספרו של הרב אירגס "שומר אמונים".

רבים מתלמידי הבעש"ט הקדוש מצטטים בספריהם דברים שכתב בספרו "משנת חסידים".

קדושתו ופרישתו

הגאון חיד"א בספרו 'שם הגדולים', כותב על רבנו (בערכו) "ושמעתי שהיה עשרים ושתים שנים כי ימי החול בתענית ומתנהג בחסידות וקדושה".

ומורקיה, ובבכה הגאון הרב הנ"ל נקרא מאז והלאה בשם "מורינו הרב עמנואל".

חכמת הקבלה

כשהיה בן שלושים עלה לארץ ישראל והתיישב בעיר צפת. שם השתמח על קברו של האריז"ל והתחנן שם שזכותו תגן עליו להבין אמרותיו המהירות.

תפילה והשתמחות זו [לצד עמל רב] נשאו פרי רב, אשר מאז נתגלו לו סתרי תעלומות חכמה. והיה עוסק בחכמת הקבלה ועסק בכתבי האר"י ז"ל. בצפת ערך מחדש את חיבורו הקצר שהיה באמתחתו בשם "דקדוקי עניות" וקרא לו "הון עשיר".

נס ההצלה

לאחר כשנתיים [אזור שנת ת"פ] עזב את צפת עקב מגפה שפרצה בגליל העליון ויצא לחוץ לארץ. על הספינה בה נסע התנפלו שודדים [אשר הגיעו מטריפולין] ושבו אותו עם משפחתו²⁷. לאחר ארבעים יום נפדה [ע"י הגביר המרום רבי שלמה כאלפון זצ"ל] ובא לאיטליה, לעיר ליורנו. בתקופה זו חיבר את חיבורו העיקרי "משנת חסידים". משם נתבקש לכהן כרב בפירנצה. לאחר ארבע שנים חזר לליורנו כדי לעסוק בהדפסת

²⁷ ז"ל רבנו בסוף ספרו "הון עשיר" – "כי נשביתי בצאתי מארץ הקדושה ביום ששי אחר חצות היום יום ר"ח חשוון שנת ה'ת"ף עם אשתי ושני בני, באלהים

אהלל דבר ואתן הודאה על מה שעבר, ואזעק לעתיד לבוא אל ה' העונה אותי ביום צרתי, ששיבני על מכוני בארץ הקדושה מהרה חושה אכ"ר.

ענוים" הוקמה איפוא מבלעדיו, והוא נותר עם חובותיו, כספינה מיטרפת בלב ימים.

הוספת השם 'רפאל'

הדבר גרם לו צער כל כך, עד שנפל למשכב, וכמעט הגיע עד שערי מוות. אז הוסיפו לו את השם 'רפאל', ואך בנס התאושש מחוליו הקשה. גם בימיו הקשים ובימי מחלתו לא רפו ידיו מתלמודו, והוא המשיך בחיבור ספריו.

ישיבת 'חברים מקשיבים'

בעת ההיא ראה גבירים מליורנו, ובהם כמה מתומכיו של הגאון רבי חיים בן עמר זיע"א, שבמקביל להתנשיותם להקמת ישיבת "כנסת ישראל" [של האור החיים] הקדוש], נתנו ידם להקמת ישיבת "חברים מקשיבים", שתעמוד בראשות רבנו עמנואל חי ריקי זיע"א, באותו מקום עליו עמל להקים את הישיבה שסבור היה לעמוד בראשה.

יציאתו לחו"ל

בשלהי שנת ת"ק, לאחר שהבריא, כבר התחיל רבי רפאל עמנואל חי ללמוד עם שני תלמידים כבסים לישיבה העומדת לקום, ובשנת תק"א, יצא לחו"ל כדי להתרים נדיבי עם, לכסות חובותיו, לגייס תרומות לישיבת "חברים מקשיבים", וגם על מנת לעסוק בהדפסת ספריו.

ישיבת 'יפאר ענוים'

בכ"ז אלול תצ"ז, עולה רבנו לארץ בפעם השניה, על מנת להשתקע בירושלים. תקופה מסוימת לאחר מכן, חפצו כמה מעשירי לונדון להקים בירושלים ישיבה של תלמידי חכמים, אשר עשירי לונדון ידאגו לצרכיהם.

פנו עשירי לונדון לחכמי ירושלים על מנת שיתורו ויחפשו אחרי חכמים בני עלייה מובחרים הראויים לאיצמלא זו.

מעות מצערת גרמה לכך, שחכמי ירושלים הבינו, כי עליהם למצוא גם ראש ישיבה, והם בחרו ברבי עמנואל חי זיע"א שהיה רב רבנן. בעוד שנבירי לונדון כבר הועידו לתפקיד גדול אחר.

מבלי לדעת שאין לו על מה שיסמוך, נכנס רבי עמנואל חי בעובי הקורה, שבר חצר ובה אחת מחורבות ירושלים, ובמשך שלוש שנים עסק בשיקומה ובניינה, כדי להקים בית ראוי לישיבה, ששמה נקרא "יפאר ענוים".

החצר נועדה לשמש גם למגוריו ומגורי חלק מהתלמידים, וגם כדי שתהיה הכנסה כלשהי מהבתים. הבנייה התמשכה, ורבנו הסתבך בחובות בלתי צפויים, שהוא קיווה לכסותם בנדיבות לבם של מחזיקי הישיבה.

אבל אז נודע לו, כי מייסדי הישיבה בחרו בכלל בראש ישיבה אחר. ישיבת "פאר

פרשת

פטירתו

סמוך ונראה לחזרתו המתוכננת של רבנו רפאל עמנואל חי ריקי לארץ הקודש, נשפך דמו בידי זדים ארורים, שודדים שרצו לחמוס ממונו, בראש חודש אדר תק"ג. למשמעו של האסון הנורא התאבלה איטליה היהודית היהודית כולה

חברי וועד "כנסת ישראל" בליוורנו שבין חבריו נמנו גם חברי וועד "חברים מקשיבים" פנו ל'אור החיים' הקדוש באגרת נרגשת ובו תינו לפניו את האסון הנורא, ואף ביקשוהו לשים את עינו לטובה על הנער משה חיים ריקי, בנו של המקובל ההרונג, להשגיח עליו ולהכניסו לשיבתו. אלא שהאגרת הגיעה לירושלים לאחר פטירת ה'אור החיים' הקדוש.

ישיבת "כנסת ישראל"

בשנת תק"ג עוד עמדה חצרו של רבי רפאל עמנואל חי ריקה [שתרם חזר מנסיעתו]. בעת ההיא הגיע רבנו חיים בן עמר זיע"א לירושלים. מיד בהגיעו חיפש מקום לקבוע בו את ישיבתו, ולא מצא.

אדהבי והכי, הציעו לפניו להיכנס לעת עתה ולפתוח את ישיבתו בבית המדרש של רבנו עמנואל חי, בשיפולי הרובע הארמני, עד אשר ישוב הרב בעל החצר מאיטליה כדי להקים בה את ישיבתו. וכך עשה ה'אור החיים' הקדוש, והקים שם את ישיבת "כנסת ישראל".

"מִשְׁנַכְנֵס אֶדָר מְרַבֵּין בְּשִׂמְחָה"
(תענית כט.)

ובהכנה אמתית לפורים...

עם הספר "אורה ושמחה" - במבצע מיוחד לזכוי הרבים

15 ש"ח
בלבד

ספר מיוחד במינו מבית "יוסף אהבה" להכנה לקראת ימי הפורים הבעל"ט ולשימוש בתוך הימים הקדושים. הכולל הקדמות יקרות, תפילות, מדרשים, חידושים נדירים, מגילת אסתר, מדרש מחודש על המגילה ועוד...

להשיג בחנות "ברכת הקודש" (פסגת זאב) ובנקודות ההפצה בירושלים והסביבה:

רמות: 0523224372 פסגת זאב: 0529569828 גילה: 0522994729 בית שמש: 0523224372

ובכל הארץ – לכמויות - 0548443818

במחיר (פחות מעלות ההדפסה) של 15 ש.ח / 20 ש.ח עם משלוח. 7 ספרים ב100 ש.ח.

מהרו לרכוש – נותרו בודדים

כל הזכויות שמורות להשם יתברך
מותר ומצוה להעתיק (כמתכונתו) לעצמם ולהפיצו ברבים.
לתרומות והקדשות – 054-8443818

השיעור השבועי מתקיים בע"ה בכל יום שני בשעה 20:30 בבית הכנסת
"מזל אריה" רחוב מזל אריה, פסגת זאב ירושלים.

בס"ד נפתח בית מדרש ללימוד הלכות שבת בעיון בימי ראשון ורביעי
19:30 – 21:30 בבית הכנסת "מזל אריה"

העלון מופץ חינם לזיכוי הרבים
ניתן להשיגו כל שבוע החל מיום שלישי בחנות "ברכת הקודש"
רחוב משה דיין 107, פסגת זאב ירושלים.

בס"ד

ברכת הקודש

ציצית	טליתות	ספרים	תשמישי קדושה
תפילין	מזוזות	כלי כסף	ספרי קודש

רח' משה דיין 107 - פסגת זאב, ירושלים
טל: 077-4248262

כמו כן ניתן להשיג בחנות את ספרי המכון:

		
"ברכת ה'"	"המשביר"	"אוהב ישראל החדש"
אוציקלופדיית ברכות צבשנית, כלי ברכות, מנחה וערבית ושדר (נויר גיס)	קשריו של האדם הנדול בענקים עם נדו"כ ישראל	סגולת אהבת ישראל בסדר פרשיות השבוע והמועדים

לקבלת העלון בכל שבוע whatsapp שלח למספר 0529569828 וכתוב "צרף אותי
לקבלת העלון". כמו"כ ניתן לקבל את העלון במייל – eliezergg626@gmail.com